

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ

М. А. ДЕЙНЕГА, кандидат юридичних наук

E-mail: marinad@meta.ua

**Національний університет біоресурсів і природокористування
України**

О. О. ХАЙНОВСЬКИЙ, студент 6 курсу юридичного факультету
Київський університет права НАН України

E-mail: alexich1993@mail.ru

Анотація. У статті розглянуто теоретичні положення відбування покарання у виді довічного позбавлення свободи засудженими в Україні як альтернативи смертній карі; недосконалість правового регулювання зазначеного інституту та зарубіжний досвід деяких держав Європи стосовно застосування до засуджених довічного позбавлення свободи прогресивної системи відбування покарання.

Ключові слова: довічне позбавлення свободи, виконання довічного позбавлення свободи, звільнення від відбування покарання, ізоляція, виправлення, ресоціалізація.

Актуальність. Довічне позбавлення волі є достатньо новим та специфічним видом покарання для українського законодавства й науки. Його введення було обумовлено пошуком «адекватної» заміни смертній карі. Мораторій на застосування смертної кари як найтяжчого покарання в історії людства став одним із важливих кроків наближення до міжнародної політики України.

Як самостійний предмет розгляду науковців дослідження довічного позбавлення волі досить рідко виокремлюється у наукових працях. Найчастіше зазначений вид покарання розглядається разом з позбавленням волі на певний строк і саме в рамках кримінально-правових досліджень, а не кримінально-виконавчих розробок.

Фактично рівень комплексного вивчення проблем виконання покарання у виді довічного позбавлення волі є досить низьким. Перші розробки, пов'язані з питанням виконання покарання у виді довічного позбавлення волі, мали більш громадський (суспільний) характер, а не науковий, і з'являлися вони почали лише наприкінці ХХ століття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання особливостей відбування покарання у виді довічного позбавлення волі засудженими досліджувалось у працях багатьох науковців, таких як: О. О. Антонов,

В. І. Баранов, І. Г. Богатирьов, О. В. Беца, О. П. Дєтков, Т. В. Дуюнова, І. І. Карпец, Г. Л. Мінаков, В. І. Селіверстов, А. Х. Степанюк, Ю. М. Ткачевський, В. М. Трубников, В. О. Уткін, О. І. Фролов та ін.

Мета дослідження полягає в тому, щоб зазначити певні правові колізії в процесі відбування покарання у виді довічного позбавлення волі засудженими в Україні, а також розглянути зарубіжний досвід деяких держав Європи стосовно застосування до даної категорії осіб елементів прогресивної системи відбування покарання.

Виклад основного матеріалу. Ставши на шлях демократичних реформ та намагаючись привести національне законодавство до вимог міжнародних стандартів, Україна приймає відповідні закони й ратифікує міжнародні договори. Визначальне місце в системі нормативно-правових актів відводиться кримінальному та кримінально-виконавчому законодавству України, оскільки людяне ставлення до засуджених – один із проявів гуманізму, до якого так прагне наша країна. Натомість держава не спроможна втілити в життя всі намагання прискорення гуманістичних процесів через економічну кризу. Значна частина коштів із державного бюджету витрачається на подолання зазначеної кризи та налагодження довгоочікуваного миру, залишаючи без належної уваги впровадження відповідних новацій щодо умов, в яких тримаються засуджені до позбавлення волі в установах виконання покарань [8, с. 142].

Проте важливим етапом в процесі демократизації кримінального законодавства стало введення мораторію на смертну кару. На противагу цьому найтяжчому покаранню прийшло довічне позбавлення волі.

Лише після відміни смертної кари почало виникати невдоволення серед верств населення. Значна частина громадян все-таки залишилася прихильниками смертної кари, аргументуючи це наступним чином: коли людина позбавляє життя не однієї людини і не двох, роблячи це навмисно, і більше того, не визнає свою провину, то вона не заслуговує на довічне ув'язнення; за ґратами вона буде доживати своє життя без ніяких проблем.

Україна вимушена була піти на цей крок (відміна смертної кари), оскільки демократична правова держава передбачає, що людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю. Тобто, зрозумілим є те, що не введення мораторію на смертну кару призвело б до порушення конституційного права громадян.

Проте поява нового виду кримінального покарання у виді довічного позбавлення волі, що передбачене ст. 64 Кримінального кодексу України (далі – КК України), містить у собі відповідні протиріччя при застосуванні цього інституту на практиці. Необхідно зазначити той факт, що дане покарання є найменш дослідженим серед усіх інших покарань і потребує ґрунтовного вивчення задля уникнення протиріч серед науковців [1, с. 345].

Головним елементом зазначеного інституту є ізоляція від соціального середовища. Вона зводиться до обмеження спілкування засуджених як із людьми, які знаходяться на волі, так і з іншими засудженими. Ще свого часу М. Фуко писав: «Ізоляція засудженого від зовнішнього світу, від усього, що мотивувало злочин, від спільників, що сприяли його скоєнню. Ізоляція засуджених від решти засуджених». Інші науковці, зокрема А. Х. Степанюк, окрім ізоляції, вважають за необхідне виправлення засуджених. Проте, враховуючи найвищий ступінь призначеного покарання, постає питання: «Чи можливе виправлення засудженого до довічного позбавлення волі, якщо він повинен щонайменше провести за ґратами 38 років і 7,5 місяців?». Багаторічна практика довела, що позбавлення волі на строк понад 10 років веде не до виправлення засудженого, а навпаки, до деградації особи, тому тюрма не є установою для виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Стосовно цієї категорії осіб має йтися не про абстрактну можливість їх виправлення, а про те, щоб щонайменше через 15 років перебування за ґратами в убивць, які становлять переважну більшість засуджених до довічного позбавлення волі, ще залишилася якась частина людських рис. Отже, зрозумілим є те, що призначення цього виду покарання не ставить за мету виправлення та ресоціалізацію засуджених в установах виконання покарань.

На сьогодні довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених КК України, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк. Даний вид покарання застосовується тільки за особливо тяжкі злочини, за які передбачено позбавлення волі на строк понад 10 років або довічне позбавлення волі. Зазначений вид покарання регулюється чинним Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК України), а саме розділом IV, що має певні суперечності в процесі застосування норм права на практиці [5, с. 76].

Не зважаючи на достатню кількість нормативно-правових актів, що регулюють процес виконання довічного позбавлення волі засудженими, все ж таки мають місце відповідні проблеми законодавчого регулювання. Так у ч. 2 ст. 64 КК України зазначено, що довічне позбавлення волі не застосовується до осіб у віці понад 65 років. Проте у разі досягнення особою, яка відбуває покарання, зазначеного віку, цього виду підстав для звільнення законом не передбачено.

Наступним проблемним питанням є застосування умовно-дострокового звільнення (далі – УДЗ) від відбування довічного позбавлення волі, що може виникнути в кращому випадку лише через 38 років і 7,5 місяців. Проте згідно зі статистичними даними середня тривалість життя чоловіків в Україні становить приблизно 58–62 роки, тому перспектива застосування УДЗ до цієї категорії засуджених виглядає досить примарно. Оскільки навіть така перспектива може

виникнути лише за умови застосування акту помилування, вірогідність отримання засудженим права на УДЗ є досить незначною.

Суперечливим моментом є також те, що згідно з ч. 1 ст. 151-1 КВК України зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі здійснюється в порядку, визначеному ст. 100 цього кодексу, яка передбачає зміну умов тримання засуджених в межах однієї колонії або шляхом переведення до колонії іншого виду. Незрозумілим є те, що законодавець розповсюджує дію ст. 100 КВК України на засуджених до довічного позбавлення волі, оскільки дана стаття поширюється на осіб, які засуджені до позбавлення волі на певний строк, тому що у ст. 51 КК України чітко розмежовуються ці два покарання. Колізія виникла також між ч. 6 ст. 151 КВК України та абз. 2 ч. 2 ст. 151-1 КВК України, де йдеться про надання дозволу засудженим брати участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру, оскільки ч. 6 ст. 151 КВК України передбачає надання такого права через 15 років строку покарання, натомість абз. 2 ч. 2 ст. 151-1 КВК України – через п'ять років. Крім того, матеріальна підстава щодо переведення з приміщень камерного типу, в яких тримаються дві особи, до багатомісних приміщень камерного типу та з них до звичайних жилих приміщень виправної колонії максимального рівня безпеки не зазначена взагалі, що створює непорозуміння. Наступним питанням є доречність застосування в кримінальному законодавстві самого терміна «довічне позбавлення волі», оскільки особа, яка засуджена до такого виду покарання, може бути помилувана. Можливо доречніше було б замінити вираз «довічне позбавлення волі» на «безстрокове позбавлення волі», що більш вдало характеризує даний вид покарання [8, с. 143].

Науковці визнають, що можливість звільнення засуджених від відбування довічного позбавлення волі є проявом принципу гуманізму. Розвиваючи зазначену думку, Є. Ю. Бараш зазначає, що реалізація гуманізації виконання покарання у виді довічного позбавлення волі повинна стосуватися реформування механізмів регулювання та організації діяльності установ виконання покарань, підвищення взаємодії цих установ з іншими правоохоронними органами й громадськістю, удосконалення діяльності з виправлення та ресоціалізації засуджених [2, с. 40]. Реформування повинно відбуватися у двох взаємопов'язаних напрямках:

- 1) імплементація у вітчизняне кримінально-виконавче законодавство, що регулює діяльність органів та установ виконання покарань, засад міжнародного права, зокрема європейських норм, які стосуються як взагалі виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі, так і безпосередньо довічного позбавлення волі;

- 2) вдосконалення норм кримінально-виконавчого законодавства, що безпосередньо визначає правовий стан засуджених до покарання у виді довічного позбавлення волі.

Науковець погоджується з думкою В. Львовича, згідно з якою з огляду на зміст міжнародних стандартів з прав та свобод засуджених до позбавлення волі їх забезпечення можливе лише в тому випадку, коли вони будуть належним чином імplementовані в національне законодавство. Особливу увагу слід звернути на те, що Європейські пенітенціарні правила знаходяться у взаємозв'язку з Мінімальними стандартними правилами поводження з в'язнями, а тому повинні допомагати правильно тлумачити норми, що імplementуються [4, с. 327].

Наступним важливим питанням у сфері гуманізації виконання покарання у виді довічного позбавлення волі, до яких звертається Є. Ю. Бараш уже разом з С. І. Скоковим, є удосконалення організації виконання покарання у виді довічного позбавлення волі. Так, науковці вважають, що фактична зміна змісту діяльності з реалізації (виконання) цього виду покарання, яке передбачає вдосконалення умов та порядку його здійснення (відбування), обумовлює і зміну способів та методів діяльності самої пенітенціарної системи нашої держави, де аспект виправлення і ресоціалізації засудженої особи стає домінантним. Довічне позбавлення волі можна розглядати як кримінальне покарання, систему заходів впливу на особу, форму обмеження прав особи, але, на думку цих авторів, і як складову загальної діяльності представників пенітенціарної системи щодо здійснення єдиної державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. Із цієї точки зору вчені пропонують розглядати довічне позбавлення волі як певний організаційно-правовий процес, стосовно якого здійснюється управління з боку персоналу установ виконання покарання задля досягнення мети виправлення й ресоціалізації засудженої особи. Є. Ю. Бараш та С. І. Скоков звертаються до думки А. Х. Степанюка стосовно того, що реалізація принципу гуманізму щодо засуджених у нормах Конституції та інших нормативно-правових актів покликана інкорпорувати уявлення про гуманізм у діяльності органів та установ виконання покарань як діяльність, не позбавлену людського ставлення до засудженого, де розуміння гуманізму виконання покарання набуває вищої юридичної сили, спираючись на авторитет закону. Автори повністю підтримують підхід, за якого суспільство не відмовляється від засудженого як від свого члена, а прагне через різні форми та методи профілактично-виховного впливу виправити його, повернути до суспільно корисного життя [2, с. 41].

Також автори погоджуються з позицією Л. О. Мостепанюк про доцільність запровадження прогресивної системи відбування покарання, яка б передбачала поступове покращення умов відбування довічного позбавлення волі для осіб, які виконували розроблений для них індивідуальний план відбування покарання, мали позитивні перспективи з можливістю подальшого звільнення [7, с. 122]. Для удосконалення організаційних аспектів діяльності щодо забезпечення реалізації покарання у виді довічного позбавлення волі пропонується пов'язувати з

такими основними напрямками: безпека (як самої особи, так і безпека персоналу та установи виконання покарання взагалі), контроль (за дотриманням безпеки), оцінювання (щорічний моніторинг поведінки засуджених), гуманне ставлення до засуджених. Підтримується думка Л. О. Мостепанюк про те, що виховна й соціально-психологічна робота із засудженими повинна бути спрямована безпосередньо на формування та збереження соціально корисних навичок, нейтралізацію негативного впливу на особу умов тривалої ізоляції від суспільства, профілактику агресивної поведінки стосовно персоналу, інших засуджених та себе. Прихильників цієї точки зору досить багато як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних науковців.

В юридичній літературі звертається увага також на існуючу суперечність ст. 151 КВК України та п. 7 Рекомендації NRes (2003) 23 Комітету міністрів Ради Європи «Про здійснення виконання покарання у вигляді довічного позбавлення волі та інших тривалих термінів ув'язнення адміністраціями місць позбавлення волі». Так, у ст. 151 КВК України передбачається, що засуджені, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі, розміщуються у приміщеннях камерного типу, як правило, на дві особи і носять одяг спеціального зразка, але п. 7 Рекомендацій прямо забороняє поділ засуджених лише за ознакою строку покарання.

Зазначені прорахунки певною мірою створюють неузгодженості в процесі застосування їх на практиці та потребують вирішення шляхом внесення змін до чинного КВК України. На даний момент це питання залишається відкритим та не менш актуальним, ніж інші суперечності в кримінально-виконавчому законодавстві України [5, с. 79].

Належної уваги на сьогодні заслуговує досвід деяких зарубіжних країн щодо відбування засудженими довічного позбавлення волі та застосування до останніх елементів прогресивної системи відбування покарання. На прикладах окремих держав розглянемо можливість застосування до засуджених елементів зазначеної системи.

Довічне позбавлення волі відповідно до законодавства Німеччини може бути призначене за обмежене коло найбільш небезпечних злочинів, передбачених в Особливій частині КК України. До таких злочинів належать: підготовка агресивної війни; державна зрада Федерації; вбивство; розбій, що призвів до смерті потерпілого; геноцид; тяжке вбивство тощо. Умовно-дострокове звільнення від покарання у виді довічного позбавлення волі за Кримінальним кодексом ФРН передбачається за умови, коли засуджений відбуде 15 років строку призначеного покарання, відсутня особлива тяжкість вини засудженого, яка вимагала б подальшого виконання покарання [3, с. 25].

Для пенітенціарної системи України інтерес являє собою практика застосування довічного покарання у Великобританії. Кожний злочинець, починаючи з 14 років, який вчинив умисне вбивство, автоматично отримує довічне ув'язнення. Засуджені до довічного позбавлення волі

відбувають покарання у тюрмах і всі без винятку мають однаковий правовий статус та режим утримання. Засуджені мають право на реальне отримання освіти, в тому числі й вищої, право на листування і прогулянки. Їм надано можливість бути достроково звільненими від подальшого відбування покарання. У результаті ця категорія засуджених в середньому відбуває позбавлення волі строком 14,4 роки.

У Російській Федерації довічне позбавлення волі або позбавлення волі на строк не менше 25 років призначається в порядку помилування від смертної кари. Привертає увагу один момент: якщо довічне позбавлення волі призначається в порядку помилування, то його не можна вважати видом покарання, це своєрідний захід, що призначається Президентом Російської Федерації замість смертної кари, тобто вид помилування. При призначенні покарання у виді довічного позбавлення волі можливе застосування однієї пільги – УДЗ не раніше, ніж через 25 років відбування покарання [3, с. 26].

Отже, з вищезазначеного можемо зробити висновок, що вимоги до застосування окремих елементів прогресивної системи на сьогодні в Україні є більш суворими, ніж в інших країнах. Вивчення зарубіжного досвіду підтверджує, що пом'якшена кримінальна політика держави та судова практика, широке застосування альтернативних і не в'язничних запобіжних санкцій як видів покарань до злочинців, що не являють собою великої суспільної небезпеки, надають можливість істотно зменшити державні витрати на утримання пенітенціарної системи, знизити рівень рецидивної злочинності та забезпечити соціальну реабілітацію частини правопорушників, а в підсумку – зменшити вплив цього внутрішнього чинника на національну безпеку держави.

Висновки. Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що позитивним моментом є прагнення України до євроінтеграції та намагання привести у відповідність чинне законодавство. Важливим кроком наближення до мети стало введення мораторію на смертну кару, що є, безумовно, проявом гуманізму. Це підтверджує закріплення в Основному Законі положення, згідно якого життя людини є найвищою соціальною цінністю. Проте поява в законі про кримінальну відповідальність нового виду покарання – довічного позбавлення волі не знайшло підтримки серед частини населення, що породило певне невдоволення. Донині точаться дискусії щодо доцільності повернення до смертної кари.

З усього викладеного випливає, що питання виконання покарання у виді довічного позбавлення волі є проблематичним з точки зору теоретичного обґрунтування і викликає інтерес багатьох науковців, які висловлюють різні думки з цього приводу, але при цьому більше керуються загальними засадами кримінального права, ніж засадами кримінально-виконавчого права у зв'язку з відносною новизною цього виду покарання та досить незначним терміном вивчення зазначеної проблематики.

На сьогодні інститут довічного позбавлення волі потребує ґрунтовного вивчення та усунення колізій, які мають місце в кримінально-виконавчому законодавстві. Порівнюючи можливість дострокового звільнення від даного виду покарання в Україні та деяких інших державах, необхідно зазначити, що наш законодавець практично унеможлиблює використання цього права засудженими. Можливо, було б доцільніше переглянути строки щодо клопотання про помилування та застосування до засуджених УДЗ. Однак без внесення відповідних змін до КК України та КВК України все це залишається приводом для дискусій в наукових колах. На наш погляд, питання оптимальної організації процесу виконання-відбування покарання у виді довічного позбавлення волі потребують подальшої ґрунтовної розробки.

Список літератури

1. Бараш Є. Ю. Загальні тенденції гуманізації та перспективи пенітенціарної пробації щодо довічного позбавлення волі / Є. Ю. Бараш // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – № 1(4). – С. 344–354
2. Бараш Є. Ю. Удосконалення організації виконання покарання у вигляді довічного позбавлення волі як відображення процесів реформування пенітенціарної системи України / Є. Ю. Бараш, С. І. Скоков // Право і Безпека. – 2011. – № 2 (39). – С. 40.
3. Гончарук О. В. Деякі питання застосування інституту довічного позбавлення волі у кримінальному праві держав-членів Європейського Союзу / О. В. Гончарук // Право України. – 2012. – № 34. – С. 24–28
4. Дуюнова Т. В. Сучасний стан наукової розробки проблем виконання покарання у виді довічного позбавлення волі / Т. В. Дуюнова // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 326–330.
5. Журавський В. С. Діалектика довічного позбавлення волі: сутність та форма гуманізації кари / В. С. Журавський, В. О. Гацелюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 1. – С. 75–81.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Законодавство України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Мостепанюк Л. О. Відбування довічного позбавлення волі в Україні та за кордоном: проблеми і перспективи / Л. О. Мостепанюк // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 5. – С. 121–125.
8. Тимошенко Ю. П. Особливості відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі засудженими: недосконалість правового регулювання / Ю. П. Тимошенко, О. М. Кревсун // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 1. – С. 141–144.

References

1. Barash, Ye. Yu. (2015). Zahalni tendentsii humanizatsii ta perspektyvy penitentsiarnoi probatsii shchodo dovichnoho pozbavlennia voli [General trends and prospects of humanizing the penitentiary probation on life imprisonment]. Journal of Criminal Law Association of Ukraine, 1(4), 344–354.
2. Barash, Ye. Yu., Skokov, S. I. (2011). Udoskonalennia orhanizatsii vykonannia pokarannia u vyhliadi dovichnoho pozbavlennia voli yak vidobrazhennia protsesiv reformuvannia penitentsiarnoi systemy Ukrainy [Improvement of performance penalty of life imprisonment as a reflection of the processes of reform of the penitentiary system of Ukraine]. Law and Security, 2 (39), 40.
3. Honcharuk, O. V. (2012). Deiaki pytannia zastosuvannia instytutu dovichnoho pozbavlennia voli u kryminalnomu pravi derzhav-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu [Some questions of the institute life imprisonment in the criminal law of the Member States of the European Union]. Law of Ukraine, 34, 24–28.
4. Duiunova, T. V. (2013). Suchasnyi stan naukovoï rozrobky problem vykonannia pokarannia u vydi dovichnoho pozbavlennia voli [The current state of scientific development problems of punishment to life imprisonment]. Scientific Journal «Chronicles of KUL», 2, 326–330.
5. Zhuravskiy, V. S., Hatseliuk, V. O. (2015). Dialektyka dovichnoho pozbavlennia voli: sutnist ta forma humanizatsii kary [Dialectics life sentence: the nature and form of the humanization of punishment]. The Scientific Proceedings of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1, 75–81.
6. Law of Ukraine № 2341-III of April 5, 2001 «The Criminal Code of Ukraine». Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Mostepaniuk, L. O. (2004). Vidbuvannia dovichnoho pozbavlennia voli v Ukraini ta za kordonom: problemy i perspektyvy [Serving life imprisonment in Ukraine and abroad: problems and prospects]. Entrepreneurship, Economy and Law, 5, 121–125.
8. Tymoshenko, Yu. P., Krevsun, O. M. (2015). Osoblyvosti vidbuvannia pokarannia u vyhliadi dovichnoho pozbavlennia voli zasudzhenyimi: nedoskonalist pravovoho rehuliuвання [Features serving a sentence of life imprisonment prisoners, imperfection of legal regulation]. Scientific bulletin of Kherson State University, 1, 141–144.

**ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ОТБЫВАНИЯ НАКАЗАНИЯ В ВИДЕ ПОЖИЗНЕННОГО ЛИШЕНИЯ
СВОБОДЫ**

**М. А. Дейнега
А. О. Хайновский**

Аннотация. В статье рассмотрены теоретические положения отбывания наказания в виде пожизненного лишения свободы осужденными в Украине как альтернативы смертной казни;

несовершенство правового регулирования упомянутого института и зарубежный опыт государств Европы касательно применения к осужденным к пожизненному лишению свободы прогрессивной системы отбывания наказания.

Ключевые слова: *пожизненное лишение свободы, исполнение пожизненного лишения свободы, освобождение от отбывания наказания, изоляция, исправление, ресоциализация.*

PROBLEMATIC ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF SERVING A SENTENCE OF LIFE IMPRISONMENT

M. A. Deinega

A. O. Haynovskyy

Abstract. *In this article is examined the theoretical conditions of serve punishment in aspect of life imprison of prisoners in Ukraine such as alternative of death sentence; imperfect nature of legal regulation of the mentioned institute and the foreign experience of some states of Europe about the using for life imprison prisoners of progressive system of serve punishment.*

Keywords: *life imprisonment, life imprisonment execution, exemption from punishment, isolation, correction, re-socialization.*